Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Навчально-науковий інститут будівництва та архітектури
Кафедра міського будівництва та господарства

03 – 04 – 035

Методичні вказівки

до курсового проекту з навчальної дисципліни **«Містобудівельні системи»** для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 192 **«Будівництво та цивільна інженерія»** спеціалізації **«Міське будівництво і господарство»** усіх форм навчання

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендовано
науково-методичною комісією
за спеціальністю **192 «Будівництво та цивільна інженерія»**
Протокол № 7 від 31 травня 2018р.

Рівне – 2018

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Методичні вказівки до курсового проекту з навчальної дисципліни «Містобудівельні системи» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 192 «Будівництво та цивільна інженерія» спеціалізації «Міське будівництво і господарство» усіх форм навчання / Л.М.Піліпака, Рівне: НУВГП, 2018. – 26 с.

Укладач: Л.М.Піліпака, канд. техн. наук, доцент кафедри міського будівництва та господарства

Відповідальний за випуск: О.А. Ткачук, доктор техн. наук, професор, завідувач кафедри міського будівництва та господарства

Національний університет
водного господарства
та природокористування

© Піліпака Л.М., 2018
© НУВГП, 2018

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ

Вступ 4
1. Вихідні дані для розробки курсового проекту та його склад…… 4
2. Аналітична частина……..…….. 6
3. Висновки з аналітичної частини…… 8
4. Обґрунтування та пропозиції стратегічного розвитку міста…….. 10
Додаток А. Анкета для опитування……..…. 12
Додаток Б. Величина максимально допустимих радіусів обслуговування…… 13
Додаток В. Перелік і розрахункові показники нормативної забезпеченості об'єктами громадського обслуговування населення……. 14
Список рекомендованої літератури…….. 26

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Вступ

Мета дисципліни «Містобудівельні системи» - дати студентам теоретичні і практичні знання сучасних принципів та методів формування просторових форм регіональних містобудівельних систем. Важливим елементом набуття таких знань є виконання курсового проекту на тему розвитку містобудівної системи на прикладі аналізу окремого міста.

В результаті виконання курсового проекту студент повинен знати:

- функціональну-просторову структуру та 4 системо утворюючі елементи містобудівельної системи;
- соціально-просторові функції населених місць;
- закономірності територіально-планувального розвитку міста.

Вміти:

- аналізувати історичний та просторовий розвиток міста;
- визначати проблеми та перспективи розвитку соціальної та транспортної інфраструктури міста;
- складати стратегію розвитку міста на основі аналізу існуючої ситуації.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

1.Вихідні дані для розробки курсового проекту та його склад

Перед початком виконання курсової роботи необхідно ознайомитись з рекомендованою літературою та методичними вказівками до роботи, знайти інформаційні ресурси заданого для дослідження міста.

Студент повинен опрацювати відповідні розділи із переліку літератури, передусім вивчити такі питання:

- аналітичні вишукування для розробки генеральних планів міст;
- розробка історико-архітектурних опорних планів;
- перелік і номенклатура забезпеченості населеного пункту об’єктами соціальної, транспортної, ландшафтно-рекреаційної інфраструктури.

Пояснювальну записку виконують на стандартних

Національний університет
водного господарства
та природокористування
аркушах паперу (формат А-4).

Структура пояснювальної записки:

1. Аналітична частина.

1.1 Інформація про історичний розвиток містобудівної системи.

1.2 Географічне положення.

1.3 Статистичні дана про чисельність та склад населення.

1.4 Соціологічні дослідження комфортності проживання.

1.5 Існуючий стан транспортної, інженерної, соціально-економічної інфраструктури міста.

1.6 Висновки

2. Обґрунтування та пропозиції стратегічного розвитку міста.

2.1 Основні пріоритети розвитку території міста.

2.2 Практичні рекомендації

Література

Загальний обсяг записки повинен становити 20-25 сторінок.

Графічна частина роботи складається з кількох аркушів ватману (формату А-1).

Основними складовими графічної частини є:

Ситуаційна схема М 1:2000.

Візуалізація соціально-демографічної структури населення.

Візуалізація соціологічного опитування мешканців.

Схема історичного розвитку міста.

Схема вулично-дорожньої мережі.

Схема озеленення міста.

Схема соціальної інфраструктури міста (може бути окремо схема навчальних закладів, закладів охорони здоров'я).

Схема розміщення підприємств.

Пропозиції по вдосконаленню окремих елементів міста.

Кількість та наповненість схем може бути різною в залежності від конкретного міста.

Вихідними даними для курсового проекту є місто для

Національний університет
водного господарства
та природокористування
дослідження. Уся необхідна інформація збирається студентом самостійно з відкритих джерел.

2.Аналітична частина

Першою частиною курсового проекту є аналіз існуючої містобудівної системи.

Інформацію про історичний розвиток міста, географічне положення, ландшафт, економіку та екологію міста студент шукає у відкритих джерелах: на сайтах міських рад, у вікіпедії.

Географічне положення міста в системі розселення, зв'язок з сусідніми містами, територію навколо наносять на ситуаційну схему.

Якщо місто має складний рельєф, велику кількість водних об'єктів та ділянок з поганими інженерно-геологічними умовами, слід надати відповідну схему.

Розвиток міста в часі та просторі показується на відповідній схемі у графічній частині. Слід вказати основні періоди становлення міста як населеного пункту, територію, яку він займав, виявити основні містобудівні вісі. Якщо місто має значні історичні та архітектурні пам'ятки, слід надати схему їх розміщення з умовними позначеннями.

Статистичні дані про чисельність та склад населення беруться з сайтів відповідних відділів статистики або з паспорту громади, якщо такий є. в першу чергу потрібно знайти відомості про чисельність наявного населення, віковий склад, інформацію про природний та міграційний приріст. На основі знайдених даних повинно зробити наступні висновки:

- як змінюється чисельність населення в часі (зростає чи навпаки зменшується);
- яка чисельність працездатного населення в місті, кількість дітей, молоді, пенсіонерів.

Зібрані дані будуть підставою для вирішення потреби у об'єктах громадського обслуговування населення, будівництва нового житла та об'єктів інфраструктури.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Візуалізація соціально-демографічної структури населення виконується в довільному форматі за допомогою побудови графіків та діаграм.

Соціологічні дослідження комфортності проживання виконуються шляхом опитування мешканців міста. Приблизний вигляд анкети надано в додатку А. Слід опитати якомога більше мешканців різних вікових категорій обох статей. Опитування проводиться безпосередньо в місті дослідження. Респондентів просять оцінити за десятибальною шкалою якість послуг за різними категоріями. На основі зібраних даних виконується комплексна оцінка комфортності проживання в місті за допомогою програми Excel. Потрібно виявити, яка проблема в місті є найбільшою для усіх мешканців, окремо для кожної вікової категорії. Візуалізація проведеного опитування виноситься у графічну частину.

Аналіз існуючого стану транспортної, інженерної, соціально-економічної інфраструктури міста виконується збором даних карт, міських сайтів, діючої містобудівної документації із викресленням відповідних схем.

Схема вулично-дорожньої мережі.

На схему наносять:

-зовнішні шляхи, споруди зовнішнього транспорту;

-вулиці та дороги за категоріями;

-маршрутну мережу;

-зупинки та місця паркування з радіусами обслуговування.

До умовних позначень додається порахована щільність мережі зовнішнього транспорту, магістральних вулиць.

Схема озеленення міста.

На схему наносять:

-загальноміські озеленені території;

-озеленені території житлових кварталів;

-водні об’єкти;

-санітарно-захисні зони;

-озеленені території установ відпочинку, туризму, спорту.

До умовних позначень додається порахована площа озеленених територій загального користування, обмеженого користування та спеціального призначення.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Схема соціальної інфраструктури міста (може бути окремо схема навчальних закладів, закладів охорони здоров'я).

На схему наносять:

-навчальні заклади з радіусами обслуговування;

-заклади охорони здоров'я;

-спортивні установи;

-аптеки.

До умовних позначень додається інформація про потужність відповідних установ, їхній стан.

Схема розміщення підприємств.

На схему наносять:

-промислові підприємства;

-заклади громадського харчування;

-готелі.

До умовних позначень додається інформація про потужність відповідних підприємств, їхній стан.

Величини максимальних радіусів обслуговування різних установ див.додатки Е.5, Е.6 ДБН Б.2.2-12:2018.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

3.Висновки з аналітичної частини

Маючи усю можливу інформацію про існуючий стан міста потрібно зробити висновок щодо основних проблем та пріоритетних шляхів його розвитку.

Висновки робимо шляхом порівняння існуючих показників з нормативними за додатком Е.1 ДБН Б.2.2-12:2018 Перелік і розрахункові показники нормативної забезпеченості об'єктами громадського обслуговування населення.

Слід вказати яких саме закладів, установ, підприємств, якої потужності і в яких районах міста не вистачає.

При аналізі стану транспортної системи міста потрібно виявити конфліктні місця (точки концентрації ДТП, ділянки вулиць у незадовільному стані, відсутність велосипедної інфраструктури, недостатню доступність).

Основними проблемами існуючої планувальної структури можуть бути:

Національний університет
водного господарства
та природокористування

• проблеми у функціональному зонуванні території (суміжне розташування житлових та виробничих територій);

• висока в структурі господарства міста частка галузей сировинної орієнтації (сільського та лісового господарства, промисловості будівельних матеріалів та ін.), а також порівняно невелика частка в структурі економіки району таких видів економічної діяльності, що представляють третинний сектор економіки, в цілому засвідчують досить низький рівень прогресивності структури його економіки;

• невисока ефективність виробництва, в основі якої лежить технічна застарілість та високий рівень зношеності більшості основних засобів;

• недостатня кількість в місті місць прикладання праці ;

• недостатнє використання переваг природно-ресурсний потенціалу та економіко – географічного положення ;

• відставання рівня розвитку соціальної сфери від соціально гарантованого рівня обслуговування;

• невисока в цілому якість життя населення, що є прямим результатом недоотримання коштів на соціальні потреби;

• нерозвинута туристична інфраструктура (готелі, кемпінги та мотелі);

• розчленування міста залізницею, меліоративно - дренажними каналами, що зумовлює проблеми транспортного та культурно-побутового обслуговування віддалених районів міста;

• транзитний рух автотранспорту через місто;

• транспортні проблеми (технічний стан магістральної вуличної мережі та її щільність, нераціональне розміщення місць зберігання транспортних засобів);

• недостатня площа зелених насаджень загального користування;

• незадовільний стан дорожнього покриття та невідповідність нормативам технічних параметрів проїзних частин магістральної вуличної мережі;

• складні інженерно-геологічні умови, зношеність та аварійність існуючих систем водопостачання та водовідведення;

Національний університет
водного господарства
та природокористування

• морально застаріле обладнання теплових мереж, систем теплопостачання та газопостачання;

• екологічні проблеми та проблеми санітарно-гігієнічних умов проживання населення;

• захист життєвого та природного середовища від шкідливого впливу техногенних і соціально-побутових факторів, небезпечних природних явищ;

• невирішеність проблем утилізації відходів.

4.Обґрунтування та пропозиції стратегічного розвитку міста

Для забезпечення інноваційного розвитку будь-якого міста необхідно створити дієвий механізм інвестування технологічних змін, посилити регіональні інструменти впливу на впровадження новітніх технологій.

Перспективний розвиток міста повинен передбачати:

доведення рівня розвитку галузей промисловості до масштабів, які б забезпечували потребу регіону у відповідних продуктах та матеріалів;

оптимізацію розмірів підприємств, розвиток транспортної та інженерної інфраструктури;

підвищення комфортності проживання.

Головним завданням стратегії розвитку міста є забезпечення відродження та розбудови його економіки, нарощування матеріально - технічної бази соціальної сфери.

Заходами, які забезпечать реалізацію цього завдання можуть бути:

- створення нових виробництв, основаних на досягненнях НТП, прискорене технічне переозброєння існуючих виробництв і реконструкція діючих підприємств;

- будівництво житла, об’єктів соціально - культурної сфери;

- будівництво та реконструкція вулично-дорожньої мережі.

- будівництво спортивних та туристичних об’єктів.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

В кожному конкретному випадку студент може обрати один пріоритетний напрямок розвитку міста і з огляду на це навести на окремому аркуші графічної частини креслення окремої ділянки в місті з обов'язковою прив'язкою до вуличо-дорожньої мережі.

Варіанти виконання практичних пропозицій щодо покращення території міста:

Переобладнання перехрестя.

Навести існуючий та проектний плани перехрестя в масштабі 1:500 з елементами організації руху.

Капітальний ремонт ділянки вулично-дорожньої мережі.

Навести існуючий та проектний плани ділянки в масштабі 1:500 з елементами організації руху.

Створення велосипедної інфраструктури.

Навести схема магістральних велосипедних маршрутів та детально викреслюється ділянка в масштабі 1:500.

Облаштування місць для паркування.

Навести існуючий та проектний плани ділянки в масштабі 1:500 з елементами організації руху.

.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Додаток А

Анкета для опитування

	До18	18-29	30-60	60
Внутрішній транспорт				
Освітлення вулиці				
Дороги (покриття)				
Розвиток промисловості				
Дитячі садочки				
Школи				
ВНЗ				
Відпочинок (парки, сквери)				
Торгівля (магазини, торгівельні центри)				
Прибудинкові території				
Сміття (вивіз)				
Електропостачання				
Водопостачання				
Газопостачання				
Теплопостачання				
Каналізація				
Інтернет				
Якість тротуарів				
Туризм				
Охорона здоров'я				
Поліція				
Зв'язок з центром (зовнішній транспорт)				
Доступність місцевої влади				
Основна проблема				
Побажання				
Адреса респондента				

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Додаток Б

ВЕЛИЧИНА МАКСИМАЛЬНО ДОПУСТИМИХ РАДІУСІВ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Установи та організації	Радіус обслуговування, м
Заклади дошкільної освіти*:	
у містах за багатоповерхової забудови	300
у сільських населених пунктах і містах, з одно- і двоповерховою забудовою	500
Заклади загальної середньої освіти *	Початкова школа, гімназія До 800 ; до 2000
Заклади дошкільної освіти, об'єднані з початковою школою:	
у містах за багатоповерхової забудови	300
у сільських населених пунктах і містах, за одно-, двоповерхової забудови	500
Заклади позашкільної освіти житлових районів	750-1500
Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять та дозвілля**	500
Приміщення, будинки для творчості і спорту учнів у житлових районах	1500
Культурно-видовищні центри житлових районів	1500
Фізкультурно-спортивні центри житлових районів	1500
Поліклініки та їх філіали у містах***	1000
Роздавальні пункти молочної кухні	500
Те саме, за одно- і двоповерхової забудови	800
Аптеки у містах	500
Те саме, за одно- і двоповерхової забудови	800
Підприємства торгівлі, харчування (заклади ресторанного господарства) і побутового обслуговування місцевого значення:	
у містах за забудови багатоповерхової	500
те саме, одно-, двоповерхової забудови	800
у сільських населених пунктах	2000
Відділення зв'язку та філії банківських установ	500

* Вказаний радіус обслуговування не поширюється на спеціалізовані, спеціальні й санаторні заклади дошкільної та загальної середньої освіти, навчально-реабілатаційні центри. Маршрути підходів учнів до закладів загальної середньої освіти з початковими класами не повинні перетинати проїзну частину магістральних вулиць в одному рівні з транспортом.
У сільській місцевості радіус пішохідної доступності початкових шкіл не повинен перевищувати 2 км і не більше 15 хв. в один бік при транспортному забезпеченні учнів. Максимальний радіус обслуговування учнів гімназій, ліцеїв слід приймати не більше 15 км.
** Доступність фізкультурно-спортивних споруд міського значення не повинна перевищувати 30 хв.
*** Доступність центрів первинної медичної допомоги, амбулаторій, фельдшерсько-акушерських пунктів і аптек у сільській місцевості приймається у межах 30 хв. (з використанням транспорту).

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Додаток В

ПЕРЕЛІК І РОЗРАХУНКОВІ ПОКАЗНИКИ НОРМАТИВНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ОБ'ЄКТАМИ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Установи та організації[1)]	Одиниця виміру	Нормативна величина забезпеченості послугами, на 1000 жит., не менше			Примітки
		повсякденними	періодичними	епізодичними	
1. Заклади освіти					
Заклади дошкільної освіти (ясла-садки, дитсадки загального розвитку, компенсуючого типу (спеціальні, санаторні) або комбінованого типу, центри розвитку дитини)	Місце	За демографією з розрахунковим рівнем забезпеченості дітей 1-2 роки – до 60% 3-5(6) років – до 100%, із них групами загального розвитку – 85%; санаторного типу – 10%; спеціального типу – 5%.	За завданням на проектування влаштовують центри розвитку дитини і групи короткотривалого перебування для дітей, які не відвідують ясла-садки і виховуються вдома.	За завданням на проектування.	
Заклади дошкільної освіти, об'єднані з закладом загальної середньої освіти (комплекси «Дитсадок – Початкова школа» і «Школа – дитсадок»)	Місць, учнів	За розрахунком і завданням на проектування (із загальної нормативної величини обох типів закладів для дітей 1-5(6) років і 6-9 років)			У сільських населених пунктах допускається об'єднання із загальноосвітніми школами I-II і I-III ступенів.

Національний університет водного господарства та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

Заклади загальної середньої освіти[2]: I ступеня (початкова школа); I-II ступенів (початкова і основна (базова) школа – гімназія) I-III ступенів (початкова, основна і старша школа) III ступеня (старша школа – ліцей)	Учнів	За демографією. Рівень забезпеченості школами I-II ступенів дітей 6-15 років – 100%, школами III ступеня дітей старшої вікової групи (16-18 років) – 80-90% за місцевими умовами	Те саме		Із урахуванням формування освітніх округів
Заклади загальної середньої освіти, зблоковані в шкільні комплекси, а також згруповані з іншими закладами освітив багатопрофільні комплекси (центри)	Учнів, студентів, слухачів	За завданням на проектування, виходячи з місткості окремих об'єктів			Те саме
Школи-інтернати (загального та спеціалізованого типів, спеціального та санаторного типів)	Учнів (вихованців)	За завданням на проектування			
Міжшкільні навчально-виробничі комбінати	% від загальної кількості школярів	-	8		На рівні житлового району, міста, районного центру, центру об'єднаної

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

					територіальної громади
Спеціалізовані заклади позашкільної освіти	% від загальної кількості школярів	-	15,3% (у т.ч. за видами будинків): Палац (Будинок) школярів – 3,3%[3)], станція юних натуралістів – 0,4%; станція юних туристів – 0,4%; дитячо-юнацька спортивна школа – 2,3%; дитяча школа мистецтв або музична[4)], художня, хореографічна – 2,7%; інші – 6,2%		У сільських населених пунктах приміщення для позашкільних занять рекомендується передбачати в будинках загальноосвітніх шкіл.
Заклади професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти (коледжі, технікуми)	Учнів, студентів	За завданням на проектування з урахуванням населення міста-центру та інших населених пунктів у зоні його тяжіння			На рівні міста, районного центру, центру об'єднаної територіальної громади, міжрайонного, регіонального, міжрегіонального центрів із урахуванням формування освітніх округів
Заклади вищої освіти (університети, академії, інститути)		Те саме			
2. Заклади охорони здоров'я, соціального захисту, оздоровчі, відпочинку та туризму					

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

Заклади (центри) первинної медичної допомоги (кабінети сімейних лікарів загальної практики, амбулаторії) і вторинної медичної допомоги (поліклініки, диспансери, діагностичні центри тощо): для дорослих для дітей	Відвідувань за зміну	 - -	 10-15 4-5		Із урахуванням формування госпітальних округів в межах об'єднаних територіальних громад У показник не входить норматив на лікарні.
Заклади третинної медичної допомоги (спеціалізовані поліклініки та диспансери, лікарні тощо)	Відвідувань за зміну	-	Не менше 10		Те саме.
Фельдшерсько-акушерський або фельдшерський пункт	об'єкт	-	За розрахунком і завданням на проєктування у сільських населених пунктах без лікарень і амбулаторій з кількістю жителів понад 200 чол.		
Стаціонари усіх типів (включаючи пологові будинки) для дорослих із допоміжними будинками і спорудами	ліжко	-	9,5 (у середньому по Україні). Для населення, що проживає у міських населених пунктах, які не є центрами систем розселення, не відіграють роль районного,		На одне ліжко для дітей треба приймати норму усього стаціонару з коефіцієнтом 1,5. На регіональний центр передбачають заклад паліативної допомоги (хоспіс), місткість якого

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

			обласного і міжобласного центрів, нормативний показник не нижче 5,1-6,9 ліжок на 1 тис. осіб населення		приймають за завданням на проектування
Станції (підстанції) екстреної (швидкої) медичної допомоги	Виїзди у рік (спецавтомобіль) на 1 тис. жителів	-	4000 (0,1)		У межах зони 15-хвилинної доступності
Медико-профілактичні заклади	Об'єкт	-	За завданням на проектування		
Аптеки, груп: I-II, III-V, VI-VII	Об'єкт ($м^2$ загальної площі на 1 тис. осіб)	0,104, у тому числі: для міського населення – 0,09; для сільського – 0,143 (50)	(10-15)		Розміщуються у житлових кварталах, мікрорайонах, житлових районах, центрах об'єднаних територіальних громад, райцентрах
Молочні кухні та роздавальні пункти молочних кухонь	Порції на добу на 1 дитину (до 1 року)	За розрахунком (при потребі)	-		
Територіальні центри соціального обслуговування людей похилого віку та людей з інвалідністю (I-го, II-го і III-го типів)	Місце на 1 тис. осіб ($м^2$ заг. площі на 1 тис. осіб)	-	За розрахунком (30-40)		I тип (постійного і тимчасового проживання людей похилого віку та людей з інвалідністю), II тип (денного перебування людей з інвалідністю), III тип (денного перебування людей з інвалідністю при існуючому будинку-інтернаті)
Будинки-інтернати для людей похилого	Місце на 1 тис. жит.	За розрахунком			Будинки-інтернати для

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

віку, ветеранів війни і праці (з 60 років) [5)]	відповідної демографічної групи	(у середньому 28)			людей похилого віку, ветеранів війни і праці розміщуються переважно у населених пунктах з кількістю населення не менше 10 тис. осіб або в центрах з меншою кількістю населення за необхідності урахування обслуговування населених пунктів у зоні впливу. Будинки-інтернати повинні бути розміщені на окремих ділянках. Відстань від них до вікон квартир житлових будинків повинна бути не менше 30 м.
Будинки-інтернати для дорослих людей з інвалідністю з фізичними порушеннями (з 18 років) [5)]	- « -	За розрахунком (у середньому 28)			
Психоневрологічні інтернати (з 18 років)	- « -	За розрахунком (у середньому 3)			
Спеціальні будинки і будинки-інтернати для дітей (будинки дитини для дітей-сиріт, сімейні дитячі будинки, будинки-інтернати для дітей з інвалідністю з 3 до 17 років, притулки неповнолітніх, центри соціальної служби бездоглядних дітей, підлітків, молоді тощо)	Місце на 1 тис. осіб відповідної демографічної групи	За розрахунком і завданням на проектування	За розрахунком і завданням на проектування		
Центри зайнятості населення базового рівня	Відвідувач	-	0,13-0,15		

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

Заклади оздоровчі, відпочинку та туризму (санаторії, будинки і базивідпочинку, турбази, курортні та туристські готелі, мотелі, кемпінги тощо)	Місце	-	За розрахунком і завданням на проєктування		
3. Фізкультурно-оздоровчі і спортивні споруди					
Приміщення для фізкультурно-оздоровчих занять у житловому кварталі (мікрорайоні)	м^2 загальної площі на 1 тис. осіб	30[6)]	40		
Спортивні зали загального користування, включаючи приміщення реабілітаційного призначення	м^2 площі підлоги на 1 тис. осіб	40[6), 7)]	40		
Басейни криті й відкриті загального користування для населення	м^2 дзеркала води на 1 тис. осіб	20[6)]	20-25		
Приміщення реабілітаційного призначення	м^2 загальної площі на 1 тис. осіб	-	15		
4. Заклади культури та мистецтва, культурно-видовищні та дозвіллєві					
Універсальна зала	Місць на 1 тис. осіб	10	5-7		Може використовуватися як танцювальна
Виставкова зала	м^2 загальної площі на 1 тис. осіб	-	10		
Міські масові бібліотеки [8)]	тис. одиниць зберігання чит. місць на 1 тис. осіб	3-3,5 [6)] 2	1-1,5 1		
Клубні приміщення (за місцем проживання)	Місць відвідування (або м^2 площі підлоги) на	15-20 (50-60)	-		

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

	1 тис. осіб)				
Клубні заклади і центри культури та дозвілля, у т.ч.: у міських населених пунктах у сільських населених пунктах	Місць відвідування на 1 тис. осіб	- -	35-190[9] 300-500[10]		Питому вагу клубів і кінотеатрів рекомендується розміщувати поза міським центром у розмірі від 40 до 50%. З них для учнів та інших груп молоді не менше 20%. Мінімальну кількість місць закладів культури, дозвілля й мистецтв приймати для найкрупніших і крупних міст.
Кінотеатри	місць на 1 тис. осіб	-	12	10	
Театри	місць на 1 тис. осіб	-	2,1		
Концертні зали	місць на 1 тис. осіб	-	1,3		
Цирки	місць на 1 тис. осіб	-	0,2-0,25		
Культові споруди	Місць	-	За розрахунком і завданням на проектування		
5. Підприємства торгівлі, харчування (заклади ресторанного господарства) та-побутового обслуговування					
Магазини у тому числі: продовольчих товарів непродовольчих товарів	$м^2$ торговельної площі на 1 тис. осіб	У населених пунктах: міс- сіль- ких ських[11] 95[6] 15 110[6] 20	У населених пунктах: міс- сіль- ких ських[11] 10 9 12 10	4 6	У селищах садівницьких товариств продовольчі магазини слід передбачати з розрахунку 80 $м^2$ торговельної площі на 1 тис. осіб
Ринкові комплекси	$м^2$ торговельної площі на 1 тис. осіб	-	20-30		Для ринкового комплексу на 1 торговельне місце треба приймати 6 $м^2$ торговельної

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

					площі
Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства) [12)]	Пос. місць на 1 тис. осіб	7	20	10	У містах-курортах і містах-центрах туризму розрахунок мереж підприємств харчування слід приймати з урахуванням тимчасового населення: на бальнеолого-гічних курортах – до 90 місць, на кліматичних курортах – до 120 місць на 1 тис. осіб Для міських зон масового відпочинку населення у крупних і найкрупніших містах слід враховувати харчування – 1,1-1,8 місця на 1 тис. осіб
Майстерні побутового обслуговування	Роб. місць на 1 тис. осіб	1,5-2,0	3,0	2,0	
Виробничі підприємства централізованого виконання замовлень (спеццехи, спеціалізовані майстерні, пральні, хімчистки тощо)	Роб. місць на 1 тис. осіб	-	Не менше 4	За розрахунком	
6. **Організації та установи управління, проектні організації, кредитно-фінансові установи, підприємства зв'язку, юридичні установи, правопорядку**					
Організації та установи управління, центри адміністративних послуг	Об'єкт		За завданням на проектування	За завданням на проектування	
Відділення і філії банківських	операційне				

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

установ у населених пунктах: міських сільських	місце		1 операційне місце (вікно) на 2-3 тис. осіб Те саме на 1-2 тис. осіб		
Відділення зв'язку[13)]	Об'єкт на 1 тис. осіб	0,16			
АТС	Об'єкт		За завданням на проектування		
Районні (міські) суди	Роб. місце		1 суддя на 30 тис. осіб		
Обласні суди	Роб. місце		1 член суду на 60 тис. осіб		
Юридичні консультації	Роб. місце		1 юрист-адвокат на 10 тис. осіб		
Нотаріальна контора	Роб. місце		1 нотаріус на 30 тис. осіб		
Відділення поліції	Об'єкт		За завданням на проектування		
Опорний пункт охорони порядку	$м^2$ загальної площі на мікрорайон	30-100	-		
7.Організаціїжитлово-комунального господарства					
Житлово-експлуатаційні організації житлового району	Об'єкт		1 об'єкт на житловий район з населенням до 80 тис. осіб		
Житлово-експлуатаційні організації житлових кварталів	Об'єкт		1 об'єкт на мікрорайон на 20 тис. осіб		

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

(мікрорайонів)					
Пункт приймання вторинної сировини	Об'єкт		1 об'єкт на 20 тис. осіб		
Пожежно-рятувальні підрозділи	Об'єкт			Згідно з ДСТУ XXXX «Пожежно-рятувальні підрозділи. Район виїзду. Комплектування пожежними автомобілями. Проектування пожежно-рятувальних частин»	
Готелі	Місць на 1 тис. осіб		4,8		
Громадські туалети	Прилад на 1 тис. осіб	1			
Бюро похоронного обслуговування	об'єкт	-	-	Не менше 1 на 0,05 млн. осіб	
Будинок траурних обрядів	об'єкт	-	-	Не менше 1 на 0,25 млн. осіб	
Кладовище традиційного поховання [14)]	га	-	-	0,24-0,35	
Крематорій з кладовищем урнових поховань	одиниць	-	-	За розрахунком	

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Продовження додатка В

[1] Норми розрахунку установ та організацій обслуговування не поширюються на проектування установ, закладів і підприємств обслуговування, розміщених на територіях промислових підприємств, закладів вищої освіти та інших місць прикладання праці.

[2] У кожному центральному селі треба мати заклад загальної середньої освіти. У кожному сільському населеному пункті, де є 12 і більше дітей дошкільного віку треба мати заклад дошкільної освіти чи заклад дошкільної освіти, об'єднаний з початковою школою. Для обслуговування сіл з меншою кількістю дітей слід передбачати місця в закладах дошкільної освіти, що розміщуються в найближчих, більш крупних селах, та забезпечувати підвезення дітей спецтранспортом.

[3] У центрі об'єднаної територіальної громади нормативний розмір по філіях Будинку школярів визначено у 2,5% від загальної кількості школярів центру.

[4] У первинному і районному центрах нормативний розмір по дитячій школі мистецтв або музичній школі визначено в 1,5% від загальної кількості школярів центру; у центрі сільської первинної системи розселення – у 2% від загальної кількості школярів центру.

[5] Норматив по будинках-інтернатах у розрахунку на 1 тис.осіб населення визначено 3,1-4 місця.

[6] Наведені норми розрахунку підприємств на рівні житлового мікрорайону.

[7] У сільських населені пунктах з кількістю жителів до 2 тис. осіб передбачається один спортивний зал площею не менше 300 м^2 за нормою 100-200 м^2 загальної площі підлоги на 1 тис. осіб

[8] Наведені норми не поширюються на наукові, універсальні й спеціалізовані бібліотеки, місткість яких визначається завданням на проектування.

[9] Норматив місць відвідування на 1000 осіб населення у клубних закладах та центрів дозвілля по містах з кількістю населення:

більше 500 тис.. осіб- 35 місць

150-500 тис. осіб - 40 місць

100-250 тис.. осіб - 50-40 місць

20-100 тис. осіб- 60-50 місць

менше 20 тис. осіб. і райцентр 190-140 місць

[10] Норматив місць відвідування на 1000 особінаселення у клубних закладах по сільських населених пунктах з кількістю жителів:

більше 1000 осіб - 400-300 місць

500-1000 осіб - 500-300 місць

300-500. осіб - 500-300 місць

менше 300. осіб - 400-300 місць

[11] Села з населенням до 100 осіб обслуговуються пересувними торговельними підприємствами (автолавками). У сільських населених пунктах з населенням більше 100 осіб розміщуються магазини, які забезпечують жителів товарами щоденного попиту (загальний норматив120 м^2 торговельної площі на 1000 осіб, у т.ч. непродовольчих товарів - 40 м^2 і продовольчих - 80 м^2), рештою товарів – за попереднім замовленням з доставкою додому.

[12]) Потреба у підприємствах харчування на виробничих підприємствах, в установах, організаціях і навчальних закладах розраховується за відомчими нормативами на 1 тис. працюючих (учнів) у максимальну зміну. У виробничих зонах сільських населених пунктів та інших місцях прикладання праці, а також на польових станах для обслуговування працюючих повинні передбачатися підприємства харчування з розрахунку 220 місць на 1 тис. працюючих у максимальну зміну. Заготівельні підприємства харчування розраховуються за нормою 300 кг за добу на 1 тис. осіб

[13] Норматив визначено у 0,39 підприємств зв'язку на 1 тис. особінаселення, у т.ч. для міського населення – 0,16.

[14] У сільських населених пунктах – 0,1 га на 1000 осіб

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Рекомендована література

1. ДБН Б.2.2-12:2018. Державні будівельні норми України. Планування і забудова територій. – К.: Держбуд України.
2. ДБН Б.1-1-93. Система містобудівної документації. порядок створення і ведення містобудівних кадастрів населених пунктів. – К.: Мінбудархітектури України.
3. Дідик В.В. Планування міст. – Львів: «Львівська політехніка», 2006. – 412 с.
4. Онлайн-карта міста Рівне. Інформаційно-довідковий портал Рівного. Режим доступу: https://infomisto.com/uk/rivne/nova-karta/.
5. Офіційний сайт міського голови Рівного / Режим доступу: http://www.khomko.rv.ua/ContentPages/Public/Mayor/home.aspx.
6. Програма соціально-економічного розвитку міста Рівного на 2015-2019 роки / Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://economy.rv.ua/development_programs/development_programs2222/.
7. Рівненська міська рада. Офіційний сайт / Режим доступу: http://www.city-adm.rv.ua.
8. Рівне. Профіль громади / [Ел. ресурс]. – Режим доступу: http://www.city-adm.rv.ua/RivnePortal/ukr/gromada_profile.aspx.
9. Головне управління статистики в Рівненській області. Офіційний сайт / Режим доступу: http://www.rv.ukrstat.gov.ua/.